

O projekcie

O projekcie

Projekt Dawne pismo jest realizowany przez Archiwum Narodowe w Krakowie od 2013 r., kiedy to powstała strona internetowa **www.dawnepismo.ank.gov.pl.local** [1]. W 2016 r. uruchomione zostały kolejne funkcjonalności (wersje językowe, newsletter) oraz zaprezentowana została nowa odsłona graficzna strony. Budowa i rozbudowa portalu została przeprowadzona przy wsparciu finansowym Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych.

1. PO CO POWSTAŁA TAKA STRONA?

Idea realizacji projektu narodziła się kilka lat temu. Impulsem do podjęcia przez nas wysiłków w tym kierunku była chęć upowszechnienia paleografii, dziedziny nauk pomocniczych historii, która dziś obecna jest w zasadzie wyłącznie w salach wykładowych wyższych uczelni. Z drugiej strony, obserwujemy na co dzień potrzeby współczesnych użytkowników archiwów. Coraz częściej odwiedzają nas osoby nieposiadające przygotowania do pracy z archiwaliami, a stojące przed wyzwaniem odnalezienia poszukiwanych informacji na podstawie rękopiśmiennych tekstów powstałych w różnych epokach. Dlatego postanowiliśmy stworzyć miejsce, w którym można będzie zdobyć lub rozwinąć swoje umiejętności odczytywania dawnego pisma. Jednocześnie zdecydowaliśmy się na przedstawienie pojęć paleografii i neografii w kontekście szerszym, wychodzącym poza granice nauk pomocniczych historii. Nasza rzeczywistość zmienia się tak szybko, że umiejętność odczytywania odręcznego pisma (nie tylko sprzed wieków), może wkrótce stać się rzadkością. Dlatego nasz projekt chcemy skierować do jak najszerszego grona odbiorców, nie tylko do osób zajmujących się profesjonalnie badaniem pisma.

2. DLACZEGO MY?

Dlaczego uważamy, że w sprawie paleografii czy neografii archiwiści mogą mieć do przedstawienia coś ciekawszego niż naukowcy zajmujący się tą tematyką? Odpowiedź na to pytanie jest bardzo prosta – jako archiwiści mamy codziennie do czynienia z ogromną ilością archiwaliów i to nam jest najłatwiej spośród tego ogromu wybrać i przygotować różnorodne materiały, które ilustrują poruszane zagadnienia. Nie chcemy jednak, żeby strona stała się kolejnym podręcznikiem, wolimy rozbudzać ciekawość niż pouczać, a tych, których szczególnie zainteresuje poruszana przez nas tematyka, odeślemy do literatury naukowej.

3. CO ZNAJDZIESZ NA STRONIE?

Przede wszystkim Ćwiczenia praktyczne oraz Gry i zabawy słowami. Pełnią tę samą funkcję – w nieco innej formie możesz w oparciu o nie ćwiczyć odczytywanie dawnego pisma. Możesz dobrać odpowiedni dla

siebie stopień trudności oraz, w wypadku ćwiczeń, interesujący Cię okres historyczny lub język dokumentu. Zabawą o odmiennym od pozostałych charakterze jest Wirtualne skryptorium – tutaj możesz wpisać własną, dowolnie sformułowaną treść, która wyświetlona zostanie jako tekst napisany ręką historycznego pisarza. Do przygotowania wyświetlanych liter posłużyły nam trzy oryginalne dokumenty z różnych epok. Dzięki temu Twój tekst, będzie rzeczywiście wyglądał, jakby został spisany piórem w przeszłości. Litery pochodzące z oryginalnych dokumentów uzupełniają specjalnie spreparowane litery, które nazwaliśmy Pomocą fałszerza.

4. MATERIAŁY NA STRONIE

Wszystkie archiwalia, zamieszczone na stronie, są przechowywane w Archiwum Narodowym w Krakowie. Fotograficzne prezentacje dokumentów (wszystkie aranżowane zdjęcia) wykonała p. Anna Seweryn.

5. JAKIE MATERIAŁY TU ZNAJDZIESZ?

Na stronie prezentowane są materiały do nauki paleografii łacińskiej oraz neografii polskiej i gotyckiej. Tym samym nasz projekt nie obejmuje zagadnień paleografii ruskiej i neografii rosyjskiej (choć wskazujemy literaturę dotyczącą tej tematyki). Do decyzji o ich wykluczeniu skłoniły nas przede wszystkim względy techniczne – klawiatury naszych komputerów nie są przystosowane do pisania cyrylicą. Dodatkowo, z oczywistych powodów, w zasobie naszego Archiwum takie materiały są w zdecydowanej mniejszości.

6. JAK PRZYGOTOWUJEMY MATERIAŁY?

Przed wszystkim dobieramy je w taki sposób, żeby były różnorodne, pochodziły z różnych epok i reprezentowały różne rodzaje pisma. Kolejnym warunkiem jest stan zachowania oryginałów i ich format. Oba te czynniki wpływają na możliwość uzyskania dobrej jakości skanu, który jest niezbędny dla właściwej prezentacji materiałów.

W ćwiczeniach umieszczamy fragmenty dokumentów. Jest to konieczne, żeby strona była wygodna w korzystaniu, spełnienie tego założenia było dla nas bardzo ważne podczas jej tworzenia. Gdybyśmy zamieszczali skany całych dokumentów, zdecydowanie utrudniłoby to poruszanie się w obrębie mechanizmu odczytu. Prezentowane przez nas dokumenty liczą sobie w oryginale często kilkadziesiąt centymetrów szerokości!

Skany tekstów przeznaczonych do odczytywania poddajemy podstawowej obróbce graficznej, tj. kadrowaniu, odczyszczeniu zabrudzeń i przebarwień, czy poprawie ostrości. Jedynie w dziale Gry i zabawy słowami, w odniesieniu do prezentowanych grafik, zakres naszej ingerencji bywa czasem nieco większy.

7. CO NAM SPRAWIŁO KŁOPOTY?

Największą trudność stanowiło dla nas ustalenie reguł transkrypcji. Zasadniczo kierowaliśmy się istniejącymi instrukcjami wydawniczymi, jednak zastosowanie określonych w nich zasad w całości okazało się niemożliwe. Instrukcje zostały przygotowane w celu opracowywania historycznych tekstów do wydania drukiem. W takiej sytuacji najważniejsza jest treść dokumentu. Nas natomiast interesuje sposób, w jaki on został zapisany. Dlatego w naszych zasadach znajdzie się m.in. zapis o tym, że nie korygujemy nawet oczywistych pomyłek pisarzy. Dodatkowo na naszej stronie prezentowane są dokumenty w różnych językach i z różnych epok – od średniowiecza, po czasy bliskie współczesnym. W przeciągu tak długiego okresu zmieniały się zwyczaje pisarskie, ustalały nowe reguły, pojawiały nowe zjawiska, a inne zanikały. Byłoby więc bardzo trudno ustalić zasady odzwierciedlające te zmiany, bez tworzenia obszernego podręcznika użytkownika. Dlatego, na ile to możliwe, uprościliśmy zasady transkrypcji i przypominamy te

najważniejsze w każdym ćwiczeniu z osobna.

8. DLACZEGO BAWIMY SIĘ POWAŻNYM TEMATEM?

Historia to nie tylko procesy i wydarzenia, które decydowały o losach świata. To także codzienne życie podobnych nam ludzi, którzy uśmiechają się do nas nawet po kilku wiekach. Dlatego przygotowaliśmy Gry i zabawy słowami, w których m.in. ożywiliśmy postacie dawnych pisarzy (tak, tak – ich przedstawienia też pochodzą z zasobu naszego Archiwum), opracowaliśmy puzzle czy krzyżówki. Na potwierdzenie tego, że taki stosunek do rzeczywistości nie jest naszym autorskim pomysłem – rysunek XVII-wiecznego pisarza grodzkiego ze Lwowa, pochodzący ze spisanej przez niego księgi:

ANK, Varia – zbiór szczątków zespołów, sygn. 29/32/17/28 (obraz poddany obróbce graficznej)

9. PLANY NA PRZYSZŁOŚĆ

Chcemy rozwijać stronę i uzupełniać ją o nowe ćwiczenia i gry. Liczymy na to, że uda nam się namówić Cię do zaglądania tu regularnie, bo niewiele jest miejsc w Internecie (zwłaszcza polskim), w których można uczyć się odczytywania dawnego pisma. Zespół naszego Archiwum śmiało można porównać do skarbnicy bez dna, więc mamy nadzieję, że jeszcze niejedną raz Cię zaskoczymy!

Życzymy Wam dużo radości z zabawy dawnym pismem i odrobiny dyscypliny w ćwiczeniu oka! Zachęcamy też do kontaktu z nami we wszystkich sprawach dotyczących naszych wspólnych zainteresowań.

Anna Sokół i Aldona Warzecha, autorki projektu

Adres URL źródła: <http://dawnepismo.ank.gov.pl/pl/o-projekcie>

ODNOŚNIKI

[1] [HTTP://WWW.DAWNEPISMO.ANK.GOV.PL](http://www.dawnepismo.ank.gov.pl)